

MANIPULAREA – UN FENOMEN SOCIAL

Ion SÎRBU¹

MANIPULATION – A SOCIAL PHENOMENON

Manipulation is a phenomenon manifested in the policy, media, military art, education, medical art, philosophy, religion, theology, and in all human relationships. Manipulation is generally negative, but it also has some positive aspects. Having roots in the animals' behavior, the manipulation is still a human phenomenon, a social phenomenon.

Keywords: manipulation, social phenomenon, human phenomenon, manipulation in policy, military manipulation, manipulation in medicine, theological-religious manipulation, philosophical manipulation.

PRELIMINARII

Opinia publică de astăzi este la sigur cunoscută cu conceptul sau noțiunea de manipulare în sens negativ sau distructiv. Conform DEX-ului, manipularea este interpretată la figurat ca influențare a opiniei publice printr-un ansamblu de mijloace (presă, radio etc.) prin care, fără a se apela la constrângeri, se impun acesteia anumite comportamente. Tot la figurat manipularea mai semnifică și influența prin diverse mijloace a modului de a gândi și de a acționa al unei persoane sau al unei colectivități. Aceasta și este *manipularea distructivă* sau negativă.

Sensul pozitiv sau constructiv al manipularii, pe care îl întâlnim nu numai în DEX, dar și în alte dicționare explicative ale limbii române, constă în interpretarea acesteia ca acțiunea și capacitatea de a mânui, a manevra și rezultatele ei, iar manipulantul este descris ca persoana care mănuieste aparate, mecanisme, sisteme tehnice etc. [1-2]. În acest sens constructiv sau pozitiv, manipularea este dezirabilă sau dorită și necesară de a fi însușită de orice specialist, inclusiv de militari. Aceasta nu înseamnă altceva decât perfecțiunea în activitatea profesională. De aici și ne-

cesitatea în militari profesioniști și în armată contractuală, profesionistă, capabilă să asigure securitatea națională, deci, în ultimă instanță, și cea regională, și cea internațională sau mondială.

Există diverse tipuri de manipulare. Unele dintre acestea au fost și mai continuă a fi constructive. Majoritatea însă, la etapa actuală, sunt distructive. Anume acestea servesc nu numai la amenințarea securității umane, naționale, regionale, dar și a celei globale, a naturii terestre și a vieții ca atare, inclusiv a speciei umane. Triumful adevărului și demascarea tuturor manipulațiilor distructive reprezintă un imperativ al timpului prezent și viitor.

Manipularea se manifestă în toate sferile și domeniile de activitate ale omului, practic în toate relațiile umane, chiar și în dragoste, religie, filosofie, știință, artă etc. Despre acestea vom cugeta în continuare, demonstrând că manipularea reprezintă prin sine un fenomen social inerent omului, inclusiv celui contemporan.

Realitatea ne-a servit de material supus studierii ca și literatura științifică, filosofică, publicistică. Le-am studiat prin prisma metodei dialectice la general, a unității istoricului și a logicului, a metodei extrapolării și a celei comparativist-analitice.

¹ Ion SÎRBU, dr. hab., prof. univ., Academia Militară „Alexandru cel Bun”.

MANIPULAREA ÎN ACTIVITATEA SOCIALĂ

Manipularea constructivă – baza progresului. Manipularea constructivă sau pozitivă ține de măiestria profesională a specialiștilor din toate domeniile activității și practicii umane. Asumează acest tip de manipulare pare că își aibă începuturile încă în lumea naturală. Florile care, prin culori aprinse, mirosuri excitante, atrag insectele pentru a fi polenizate, animalele care-și schimbă culoarea blănii în funcție de anotimpuri și terenuri, de mediul ambiant natural pentru a se masca mai bine în scopul de apărare și de vânatoare mai abilă, tactica variată a fiarelor și a animalelor pentru dobândirea hranei, pentru a captura și a se apăra mai cu succes, nu sunt oare începuturi de manipulare sau ceva asemănător cu aceasta? Discutabil este acest lucru, or manipularea este, totuși, un fenomen social, propriu omului, cu mâna îndreptată și condusă de rațiune. Mâna umană se deosebește radical de organele asemănătoare ei (labă, trompă, tentacule etc.) ale animalelor. Deosebirea constă în dibăcia sau operaționalitatea și universalitatea mâinii umane față de organele similare ale animalelor. Mâna omului, calitățile ei unice sunt un rezultat al activității de muncă (în aspect istoric), al educației, instruirii și antrenamentelor, care au adus-o și o aduc la perfecțiune și universalitate.

Uneltele, instrumentele și tehnica din toate timpurile, chiar și cele contemporane și actuale, sunt un rezultat și un fortificator al mâinii și manipuleștilor cu ele ale acesteia. Am putea afirma că toate cele enumerate (uneltele, instrumentele, tehnica) sunt nu altceva decât o prelungire a mâinii, iar manipularea vine de la conceptul de mână. Fiind prezentă practic în toate domeniile activității umane, manipularea constructivă stă la baza progresului umanității, a evoluării ascendente ale acesteia.

Automanipularea și manipularea în filosofie. Am putea vorbi și de automanipulare, ceea ce este specific numai omului și nici măcar rudimentar animalului, naturii în general. Omul este o ființă creativă, dar și una care mereu se îndoieste. Mai ales în procesul de creație și de modificare a mediului ambiant, a lumii în întregime. Filosoful francez Rene Descartes consideră că îndoiala este unul din indicii existenței umane. În toate te poți îndoii, numai nu în aceea că te îndoiești. „Cuget, deci exist” este teza lui principală. Mă îndoiesc, deci gândesc sau cuget și atunci știu precis că exist. „Mă îndoiesc, deci cuget. Cuget, deci exist”, idei care au bulversat gândirea timpurilor sale și nu numai. Că rațiunea este primordială, anume aceasta afirmă filosoful francez, este o manipulare, care se bazează pe mai multe manipuleștilor cu care se încearcă de a fi demonstrată. Concepțiile filosofice, filosofia în general, sunt în abundență pătrunse de manipuleștilor. Manipuleștilor ale gândirii atât constructive, cât și distructive. Anume acestea duc la progresul filosofic, la progresul filosofiei ca una din formele conștiinței sociale sau ale culturii. Ea, într-un anumit sens, este conștiința de sine a umanității, deci și o automanipulare a acesteia.

Manipularea în religie și teologie. O altă formă a culturii sau a conștiinței sociale este religia, care, în esență, îl deosebește pe om de animal și este o modalitate de a interpreta lumea. Religia semnifică și legătura dintre oameni de aceeași confesiune, dintre om și divinitate, dintre corp și suflet, dintre cer și pământ. Ea apare în bază manipuleștilor și este pătrunsă de manipuleștilor. Teologia caută a demonstra veridicitatea, adevărul religios, dar tot pe bază manipuleștilor. Pentru a demonstra că o religie este mai bună, superioară, adevărată comparativ cu celelalte, teologia și reprezentanții acesteia recurg la manipulare. Dacă manipuleștilor teologico-religioase îl duc pe om

spre fericire, îl fac mai bun în relațiile sale cu alții, îl calmează și îl liniștesc, îi alină amarurile vieții, atunci ele sunt dezirabile și au dreptul la existență. Omul este liber de a le împărtăși sau respinge. Acestea sunt chestiuni intime ale persoanei.

Manipularea și arta. Arta ca o altă formă a culturii, care la fel îl deosebește pe om de animal, nu poate apărea, exista, funcționa și evalua în lipsa manipulării. Ea este pătrunsă de acestea, poate că e însăși întruchiparea manipulării. Manipulările artistice îl înobilează pe om, îl fac să fie fericit, să sufere sufletește, să compătimească pe alții, să iubească natura și oamenii. Manipularea constructivă pare că își găsește apogeul anume în artă. Nu în zadar religia, având multe aspecte manipulatorii tangențiale cu cele din artă, caută de a o folosi pe aceasta în propriile sale manipulări în ceea ce privește omul și viața lui intimă sau launtrică. Arta, la rândul ei, manipulează cu subiecte religioase. Ambele, religia și arta, au numai de câștigat interacționând între ele și, în plus, și cu filosofia, cu ideile și concepțiile acesteia. Religiiile dezvoltate mondiale sau universale (la ele poate adera orice om, independent de naționalitate, rasă etc.) sunt bazate pe filosofie și, într-o anumită măsură, chiar pătrunse de idei filosofice. Filosofia, de asemenea poate fi nu numai materialistă sau idealistă, dar și religioasă. Putem vorbi și despre filosofia artei, care în multe coincide cu estetica, disciplina filosofică despre sublim și monstruos (urât).

Manipularea în religie. Aceasta a dus și duce la apariția de noi confesiuni. Interpretarea manipulatorie în creștinism a dus la divizarea religiei unice creștine în catolicism și ortodoxie. Interpretarea manipulatorie a triadei sau a sfintei treimi a fost baza formală sau pretextul apariției bisericii ortodoxe și a bisericii catolice. Protestantismul, al treilea curent în creștinism, alături

de ortodoxie și catolicism, a apărut formal tot în bază manipulatorie în controversă cu catolicismul. Manipulările în protestantism au dus la apariția a o sumedenie de confesiuni protestante, cum ar fi cea a baptiștilor, adventiștilor, iehoviștilor, mormonilor etc. Ortodoxia s-a divizat și ea în creștini de rit vechi (lipoveni), biserica ortodoxă ca atare, care are anumite deosebiri în funcție de patriarhie - armenescă, georgiană, greacă, cea din Ierusalim etc. Nu fac excepție nici islamul (șiiți și sunniți etc.), nici budismul (lamaismul și șintoismul), nici hinduismul, nici confucianismul și altele.

Manipulările în sfera medicinei oficiale și neajunsurile de aici au dus la readucerea la viață a medicinei netradiționale, care astăzi este „în vogă” la mulți cetățeni. Aceștia militează pentru nașterea copiilor în afara maternității, contra vaccinării copiilor, contra antibioticelor etc. Absolutizarea metodelor de tratament și a „medicamentelor” medicinei netradiționale deseori duce la numeroase cazuri fatale și la daune evidente bolnavilor. „Boala, suferința, mai ales bolile incurabile, după cum afirmă Aramini Michele, ating intim, profund conștiința persoanei umane, care devine fragilă, sensibilă, instabilă” [3, p. 27]. Bine ar fi pe cât e posibil de exclus din sfera medicinei manipulările distructive. Mai ales că, după cum afirmă Cristina Gavrilovici, boala, suferința, sunt trăite ca un pericol: amenințarea propriei identități fizice, psihice și sociale. Și ceea ce însoțește în mod paralizant, mai ales spiritual, este frica, teama că totul este pierdut, că nu se poate controla prin intermediul medicinei pentru a ajunge la cea mai mare frică: spaima de moarte [3, p. 27].

Un domeniu al manipulărilor ce țin de sfera medicinei este și cel al fenomenului gender, mai ales problemele deconstrucției sexuale și consecințele ei medico-reproductive. Se are în vedere, îndeosebi,

transsexualitatea și atitudinea față de homosexualitate [4, p. 10]. Asociația americană a psihiatrilor în anul 1973 a exclus homosexualitatea din lista bolilor. Cu toate acestea, conform teoriei neuroendocrinologice, homosexualitatea este determinată de anomaliiile procesului de diferențiere a genelor de către creier din perioada prenatală. Masculinizarea parțială a creierului la femei duce la lesbianism sau homosexualitate feminină. E de accentuat că aceste anomalii, chiar dacă nu formează atracții homosexuale, reprezintă o premisă pentru schimbarea autoconștiinței și comportamentului de gen. În funcție de predeterminarea homosexualității, atenționează Teodor Țirdea, sunt evidențiate următoarele categorii de homosexualitate. Prima categorie este cea de pseudohomosexualitate. Actele homosexuale nu se realizează după motive homosexuale, dar în baza altor temeiuri, de exemplu, din cauza unor beneficii materiale. Categoria a doua o reprezintă homosexualitatea perioadei dezvoltării, caracterizată de reținerea, nematurizarea atracției sexuale în etapa copilăriei. Categoria a treia este reprezentată de homosexualitate determinată de reținerea în dezvoltarea psihică, nevroze sau nematurizarea personalității, care se manifestă prin frica față de heterosexualitate. Categoria a patra sau homosexualitatea „adevărată”, determinată de tendințe homosexuale, care se manifestă în reprezentări homosexuale și în vise, în concentrarea atenției asupra sinelui, în comportamentul homosexual [4, p. 13-14].

E de menționat faptul că un răspuns cu autoritate la întrebarea: ce este homosexualitatea – boală, pervers, viciu, anomalie înăscută, calitate a personalității – până acum nu s-a găsit. Nicio teorie nu explică toate datele și mecanismele apariției atracției homosexuale [4, p. 15] și de aici numeroase speculații și manipulări.

O altă sferă de manifestare a manipulării este cea ce ține de politica în domeniul social – al pensiilor, indemnizațiilor și ajutoarelor materiale ale populației în funcție de vârstă. Astăzi în majoritatea țărilor dezvoltate, afirmă V.E. Fedotova și N.N. Fedotova, este proclamată ideea egalității cohortelor de vârstă, care cer stimă și exprimarea acestora în echivalenți materiali și psihologici pentru toți, inclusiv copii, tineri și oameni vârstnici. Lor li se dau drepturi în plus și garanții sociale în ocrotirea sănătății, a studiilor, asigurării materiale cu ajutorul politicii sociale, inclusiv și cerințele de excludere a discriminării anumitor grupuri de vârstă [5, p. 43].

Acestea sunt în țările dezvoltate, pe când în Rusia „vârsta este o parte de divizare socială a oamenilor, asemănătoare clasei, genderului. Bătrânii și tineretul – cele mai discriminate material și social grupe de oameni. Alocările de pensii, indemnizații sunt determinate de nivelul ajutorului bătrânilor. Apare sărăcia unei însemnate părți a populației. Alături de feminizarea sărăciei, baza ei o alcătuiește sărăcia generațiilor oamenilor vârstnici și tineri” [5, p. 50].

Guvernanții noștri ca și cei ruși trâmbează „succesele” în economie și în „ridicarea” nivelului de trai, al salariilor, indemnizațiilor, burselor și pensiilor. În realitate – minciuna, falsul și manipularea crasă, nerușinată. Pe toate căile posibile. „Hârtia de turnesol” a „beneficiilor” date populației de către guvernanți – plecarea în masă peste hotare a tinerilor și nu numai, lipsa locurilor de muncă, salariile, pensiile și toate celelalte „ajutoare” – mizerabile. Vorba este deci nu de succese reale, pe care le vor cetățenii, dar de manipularea ipocrită a maselor de către guvernanți.

Manipularea crasă din partea guvernanților o vedem acum și în unele țări ale UE, cum ar fi Ungaria, Marea Britanie, Polonia și, în ultimul timp, România, privind

problema suveranității, încălcată, chipurile, de conducătorii de la Bruxelles. Ungaria duce o politică prorusă și deseori chiar anticomunitară și pentru a se îndreptăți recurge la manipulări. Marea Britanie, vrând să obțină mai multe avantaje din partea UE, a recurs la declararea unui referendum, care pe neașteptate s-a „încununat” de succes și s-a ajuns la Brexit. Oamenii vârstnici (bătrânii) cu votarea lor au obținut ieșirea Britaniei din UE contra voinței tinerilor. Cantitatea votanților în vârstă de 18-24 de ani... a alcătuit 64%, iar cei mai în vârstă de 65 de ani – 90%. Vârstnicii țineau minte viața de până la intrarea Britaniei în UE și legau aceasta cu libertatea, pe care astăzi, după părerea lor, nu o știu tinerii.

Referendumul, conform V.E. Fedotova și N.N. Fedotova, a evidențiat o prăpastie adâncă între generații: 73% din participanții la referendum în vârstă de 18-24 ani au votat pentru a rămâne în UE, și numai 40% dintre oamenii mai în vârstă de 65 ani au votat analogic. Oamenii tineri devin permanent o parte în diminuare a populației. Voturile tinerilor, în minoritate din cauza numărului mic și a activității joase în hotărârea problemelor politice, nu au fost hotărâtoare în Britania [5, p. 48].

Poate că același lucru s-a întâmplat și în Ungaria și în Polonia la alegerile prezidențiale. Votarea în parlamentare în România, când majoritatea voturilor le-a luat PSD, credem că a fost la fel. Acest lucru ni-l demonstrează protestele antiguvernamentale, unde majoritatea participanților o alcătuiește tineretul. Liderii acestui partid și ai celor care intră în majoritatea parlamentară permanent recurg la manipulări (poporul ne-a ales, a votat în majoritate pentru noi). Pentru a-și îndreptăți eșecurile în politică, inclusiv cea internațională, nu evită a recurge la diverse falsuri și manipulări de genul că România este un stat suveran și nu are nevoie de indicațiile celor

de la Bruxelles, care, chipurile, știrbesc această suveranitate ca și companiile multinaționale. Odată intrată în UE, România ca și alte state membre ale acesteia, a semnat anumite „contracte” care prevedeau și o anumită mărginire sau limitare a hotarelor suveranității în folosul tuturor. Aceasta-i egalează pe toți membrii comunității.

România, ca și alte state, inclusiv cele ale UE, în politica sa externă trebuie să treacă de la neîncredere și teamă la cooperare și parteneriat [6, p. 16]. Nu așa a procedat Federația Rusă cu Ucraina.

Când Euromaidanul a spulberat speranțele Moscovei la aceea că, cu ajutorul convingerilor, a lingușirii și a presiunii, se va reuși de a înclina Ucraina de partea Uniunii Economice Răsăritene, afirmă Gregori Glison, o alianță care se pregătește de a se transforma într-o mai largă uniune politică eurasiatică, Kremlinul a hotărât de a se achita și prin folosirea a toate mijloacele accesibile pentru lupta cu păstrarea suveranității naționale a Ucrainei și cu tendințele prooccidentale ale ucrainenilor [7, p. 13]. Intervenția armată a Federației Ruse în Ucraina a început de facto pe 24 februarie 2014. Dacă la început președintele rus Putin, afirmă Nicolae Țăbrigan, declara că trupele din Crimeea aveau doar rolul de a proteja activele militare rusești conform tratatelor bilaterale ruso-ucrainene, în timp ce „grupuri de autoapărare” și nu armata rusă preluase controlul asupra infrastructurii și instalațiilor militare din Crimeea, ulterior liderul rus urma să declare exact opusul, recunoscând că în Crimeea au acționat soldați ruși fără însemne [8, p. 33]. Autorul în cauză demonstrează că toate argumentele ruse în favoarea rap-
tului Crimeii și a intervenției militare în estul Ucrainei sunt falsuri și neadevăruri, deci crase manipulări.

Cel mai oribil lucru însă este recomandarea unui suport de curs, după aproape

două luni de la anexarea Crimeii de către Ministerul Educației al Federației Ruse, pentru desfășurarea „orelor” în urma cărora elevii ruși vor avea ocazia să se familiarizeze cu „argumentele” anexării Crimeii. Scopul acelui „curs” special era de a demonstra existența unui imbold „umanist și pacifist” în intervenția militară a Rusiei în peninsula.

Profesorilor li se recomandase să justifice intervenția Rusiei în Crimeea prin faptul că în Ucraina puterea ar fi fost acaparată de „elemente rusofobe și extremiste susținute de statele membre NATO” [8, p. 33]. În Rusia, deci, sunt manipulați nu numai oamenii maturi, dar și copiii, elevii în cazul de față. Adevărul nu e la suprafață, dar în profunzime pentru ce Rusia a ocupat Crimeea. Parlamentul European „remarcă cu îngrijorare că anexarea ilegală a Crimeii a determinat o schimbare semnificativă a peisajului strategic din bazinul Mării Negre și din zona adiacentă; consideră că acțiunile agresive ale Rusiei reprezintă revenirea acesteia la abordarea ostilă bazată pe contrapunerea celor două „blocuri”; atrage atenția că, prin ocuparea întregii peninsule, Rusia a câștigat o platformă de lansare foarte importantă atât către vest (Balcanii, Transnistria și gurile Dunării), cât și către sud (regiunea estică a Mediteranei), unde Rusia și-a stabilit un grup operativ-naval permanent, precum și că anexarea ilegală a Crimeii oferă Rusiei un „Kaliningrad de sud”, un alt avanpost în vecinătatea imediată a NATO” [9, p. 89]. Iată pentru ce i-a trebuit Rusiei Crimeea. Restul este camuflarea acestui adevăr, pseudo- și falsuri depline, manipularea din partea Rusiei și acelora ce îi țin partea, sau naiv îi dau crezare. Sunt de acord cu sloganul „Rusia se pregătește să ocupe Marea Neagră”.

Manipularea este o unealtă, o armă permanentă a președintelui rus V. Putin. După cum afirmă Andrei Covrig, colonel (rez.), președintele Asociației „George

C. Marshall” din Republica Moldova, „Kremlinul trișează. Să recunoască faptul că cizmele soldaților săi au călcat pământul ucrainean, iar din localitatea Gujovo, peste frontieră, „Katiușele” moderne atacau Garda Națională. Voluntari și civili ucraineni, pentru Putin, acest „enfant terrible” al Europei, ar echivala cu declarația: „Da, eu sunt de vină!” [10, p. 53].

Rusia și nu numai, manipulează și cu așa-zisele interese geopolitice într-o zonă sau alta a lumii. Cine confirmă juridic sau moral astfel de interese - ONU, UNESCO, NATO? Nimeni. Acest lucru este ceva arbitrar, manipulator, mai ales astăzi, în secolul al XXI-lea. Svetlana Cebotari a susținut teza de doctor habilitat și a publicat o voluminoasă monografie despre interesele geopolitice ale Federației Ruse în Republica Moldova, în regiunea sud-estică a Europei în general [11].

Rusia, în politica sa externă, este foarte agresivă și lașă. Se amestecă în treburile interne nu numai în fostele republici unionale, dar practic în toate țările mari și mici. Printre acestea se numără și SUA, Franța, Marea Britanie, Ungaria, Polonia și multe altele, negând nerușinat acest lucru. Rusia are credibilitate numai în țările cu regimuri dictatoriale, antidemocratice și agresoare pe care ea, pe toate căile, le susține și le ajută, manipulând și cu faptele că cică liderii acestora au fost aleși legitim. Un rol deosebit în aceste manipulații ale rușilor îl dețin statele UE și cele vestice cu tradiții vechi democratice. Scopul liderului de la Kremlin, în primul rând, este de a semăna neîncrederea între statele comunitare, slăbind astfel Uniunea Europeană. Discreditarea democrației ca atare, în toată lumea, dar mai ales în statele dezvoltate și cu adevărat democratice, demonstrând celor care vor să se dezvolte democratic că aceasta nu e cea mai bună cale. Acestea în al doilea rând.

Manipulările distructive au loc nu numai în politica externă, dar și în cea internă. Deseori guvernării insistențier cer ca oamenii de artă, filosofii, pedagogii, intelectuali în general să nu se amestece în politică; chipurile, cu aceasta ar trebui să se ocupe numai politicienii profesioniști. Realitatea însă demonstrează că majoritatea marilor spirite ale omenirii, indiferent în ce ramură a științei se afirmă sau își canalizează eforturile creatoare, au fost și sunt preocupați de domeniul politic, de practica guvernării.

Explicația, afirmă Amititeloaie, constă în aceea că actul de creație științifică, culturală sau artistică este menit să facă viața omului mai bună, mai frumoasă, mai plină și chiar mai interesantă. Dar un asemenea obiectiv, afirmă în continuare Amititeloaie, depinde, în mare măsură, și de modul cum este guvernată societatea, de câtă satisfacție este în stare puterea politică să creeze în plan social și în ce măsură reușește ea să vină în întâmpinarea orizontului de așteptări ale maselor largi de cetățeni [12, p. 375].

În momente de instabilitate politică și instituțională, când administrația se dovedește incapabilă să gestioneze domeniile vitale pentru prezentul și viitorul unei națiuni, accentuează autorul dat, omenii de spirit, omenii de factură umanistă mai ales, nu pot rămâne indiferenți față de ceea ce se întâmplă cu țara lor, față de modul cum este cărmuită societatea. Fie că se implică direct în actul de guvernare, asumându-și riscurile inerente unor astfel de acțiuni, fie că încearcă să-l influențeze cu personalitatea lor, cu opera lor, cu mesajul lor [12, p. 375-376]. Aici, în acest context, am putea să-l evocăm nu numai pe Eminescu. Acesta „nu s-a limitat doar la a scrie versuri”, dar a și elaborat concepte doctrinare în ceea ce privește problematica guvernării, a organizării și funcționării instituțiilor statului. Marele istoric Nicolae Iorga chiar a plătit cu viața sa implicarea în treburile statului român.

O manipulare distructivă crasă, care a influențat și influențează viața politică internă și externă, este, conform lui A. Amititeloaie, și „diversiunea rebotezării țiganilor în romi”. Generalizarea, începând din 1990, a lexemului „rom”, înlocuindu-l pe cel de „țigan”, obiectiv realizat cu complicitatea autorităților statului român, a posturilor de radio și televiziune care au adoptat ca tactică de accesare în spațiul public servilismul față de noile autorități și chiar față de reprezentanți ai unor puteri străine, precum și a acelui public ignorant și nepăsător față de ceea ce se întâmplă cu neamul din care face parte.

Fără să existe vreo bază științifică, accentuează A. Amititeloaie, acest cuvânt a ajuns în spațiul public, precum și în cel cotidian, provocând o confuzie inevitabilă cu denumirea etniei majoritare, respectiv cea de „român”. Pe lângă dezonorarea etnicilor români, în mod deosebit a celor care călătoresc în străinătate, care sunt supuși la tot felul de insulte și ofense, generate de această confuzie, este de constatat că diversiunea țintește dincolo de aceste aspecte, desigur grave și acestea. Este vorba, afirmă Amititeloaie, de contestarea originii latine a poporului român, a întâietății și continuității sale în spațiul geografic carpato-danubiano-pontic [12, pp. 319-323].

Nu aș fi atât de categoric ca profesorul de drept Alexandru Amititeloaie în ceea ce privește existența războiului axiologic [12, pp. 319-320] și contestarea originii latine a poporului român și a specificului geografic, în care el a apărut cu milenii în urmă și în care se află și activează și în prezent. Clar este că înlocuirea termenilor în cauză nu este deloc legitimă și produce necorespondențe grave. Eu i-aș compătimi și pe etnici țigani, care s-au pomenit fără identitate – din țigani au devenit romi, ceva străin lor. Obiceiurile, cultura lor în general, cu care eu cred că ei se mândresc, nu

s-a schimbat odată cu schimbarea numelui. Talentatul artist Nicolae Botgros din Republica Moldova, spre exemplu, rămâne tot atât de stimat, venerat și iubit, independent de faptul că este țigan sau, cum se spune „literar” acum – rom. Acele obiceiuri sau apucături negative (hoția, înșelătoria, cerșitul etc.) nu au dispărut odată cu schimbarea termenului de „țigan” cu cel de „rom”. Temerile juristului român despre „războiul axiologic” au un anumit suport în faptul că nu numai țiganii din România, dar și din alte țări europene au început a fi numiți „romi”. Așa cum în unele limbi romul și românul sună aproape la fel, de aici și insulta adusă românilor cărora nu le este rușine de identitatea lor, pe care ei nu vor să o împartă cu un popor nomad cândva, cu origini indiene.

„Sărmanii” țigani, de ei se „ferește” și țara lor de baștină – India. Acest lucru s-a văzut în a doua jumătate a secolului al XX-lea, când un savant scandinav, suedez, dacă nu mă înșel, în bază lingvistică, a demonstrat că țiganii sunt originari din India. Reprezentanții Indiei negau acest lucru. Țiganii în masă trebuie să-și schimbe comportamentul lor arhaic, pentru a cuceri stima altor popoare și nu numele. Țiganul, cum nu l-ai numi, tot țigan rămâne.

Speculații, deci și manipulări, provoacă și dezastrele naturale, fenomenele neelucidate până la capăt, dar și cele practic necunoscute. Printre acestea se evidențiază fenomenele cosmice cu potențial de risc, cum ar fi cometele, asteroizii [13], dar și așa-zisele găuri negre. Totuși, acestea nu pot concura cu speculațiile și manipulările ce țin de așa-zisele OZN – obiecte zburătoare neidentificate. Unii oameni „le-au văzut”, alții nu cred că acestea există ca produs al civilizațiilor extraterestre. Multe dintre aceste OZN-uri au fost și poate că sunt construcții tehnice fie că americane, fie ruse. Există „martori” care, cică, au fost

luați de către „extratereștri” și supuși experimentelor ce aveau loc în aceste OZN-uri. Au oare o anumită bază speculațiile cu aceste obiecte? Un răspuns ferm știința de astăzi nu-l poate da încă.

Manipularea în sfera militară există practic din antichitate și va exista până atunci când războiul, ca formă de soluționare a problemelor sociale, va dispărea. Este posibil acest lucru? Să sperăm că da.

O formă actuală, contemporană a războiului o prezintă războiul hibrid. În opinia specialiștilor occidentali în securitate, consideră generalul Victor Strimbeanu, războiul hibrid constă într-o gamă largă de acțiuni (ambigue) ce se încadrează în patru mari categorii (așa-numita paradigmă „DIME”): diplomatic, informațional, militar, economic. O sintagmă mai corectă și completă ar fi, consideră V. Strimbeanu, cea ce include obligatoriu, înaintea celor patru categorii, componenta politică. Aceasta este cea care determină scopurile, anvergura, amplitudinea și intensitatea războiului hibrid. „PDIME” este forma completă a complexului de acțiuni politice, diplomatice, informaționale, militare și economice pe care le vedem astăzi în plină desfășurare împotriva Ucrainei, fără ca Rusia să poată fi acuzată explicit de agresiune, deși concluziile sunt mai mult decât evidente. Forțele separatiste din estul Ucrainei, accentuează în continuare V. Strimbeanu, au fost instigate, organizate, înzestrate, sprijinite logistic și cel mai probabil, și operațional direct cu trupe de către o entitate „necunoscută” ori au realizat toate acestea singure, au „găsit” armele undeva și au pornit la război [14, p. 75].

Războiul hibrid, afirmă același autor, este preponderent ofensiv, pornind de la însuși sensul și scopul acestuia de a-și atinge obiectivele prin folosirea unor metode și acțiuni camuflate, disimulate, ambigue, pentru a evita acuzația de agresiune. Războiul hibrid este prin definiție ilegal și

ilegal [14, p. 76]. Am putea afirma că războiul hibrid este o manipulare majoră care, la rândul ei, își găsește expresia în manipulări și speculații mai reduse sau mai înguste.

Manipularea ține și de așa-zisa comunicare strategică sau STRATCOM (Strategic Communication). Comunicarea strategică, afirmă V. Strîmbeanu, constă în ansamblul mesajelor transmise de la eșaloane adecvate politico-militare, cu efecte cel puțin de nivel strategic. STRATCOM este îndreptată exclusiv spre adversar. Acțiunile acestuia trebuie anticipate, prevenite, descurajate, contracarate. Direcția internă a comunicării strategice este îndreptată spre propria populație și factorii politici decizionali care, conform generalului, trebuie convinși asupra necesității și dezvoltării capabilităților defensive, cu suportul financiar implicit. Comunicarea dată nu trebuie să fie neapărat verbală. Mesajele pot îmbrăca o multitudine de forme, de la o simplă declarație, un comunicat de presă, un set de imagini, până la activități complexe, măsuri de asigurare, adaptare, exerciții și aplicații, dislocări de trupe sau demonstrații de forță [14, p. 77].

Mass-media și armata. Pentru a influența politicul în interiorul țării trebuie câștigat suportul public. Pentru aceasta este necesară „alianța” cu mass-media. Relația cu mass-media trebuie să fie una cu totul specială, consideră V. Strîmbeanu, deschisă în limitele cerințelor de securitate, corectă, promptă. Mass-media trebuie văzută și tratată ca „amic” mai degrabă decât actor „neutru” și în niciun caz „adversar”, pentru că și media, și forțele armate sunt în slujba oamenilor. Gestionarea relației cu mass-media trebuie să ia în considerare că publicul dorește o media agresivă cu propria clasă politică și autoritățile centrale și locale (vânătoarea de corupți, povești de senzație, inclusiv din armată), în timp ce acestea din urmă își doresc o mass-media

favorabilă. Comandanții militari de la toate eșaloanele reprezentative trebuie orientați să țină formatorii de opinie și media cât mai aproape și să gestioneze corect relația cu aceștia, iar în cazul dislocării în teatre de operații, atenționează generalul în cauză, trebuie formate echipe speciale de media în sprijinul comandanților care să se disloce împreună cu acestea (corespondent de război) [14, p. 81-82].

Manipulările guvernărilor ar fi puțin efective sau chiar completamente neefective, fără de cele ale mass-media. Jurnaliștii și mass-media în corpore, cred eu, sunt cei mai iscusiți și rezultativi manipulatori ai opiniei publice. Din această cauză aceștia trebuie să fie aliații celor care sunt de partea adevărului și nu sunt interesați în manipularea distructivă a opiniei publice. Iată de ce poziția generalului Victor Strîmbeanu, expusă de noi mai sus, este preferabilă când cugetăm despre interacțiunile dintre armată, militari și mass-media. Vectorul principal de propagare a acestor idei constructive este și trebuie să fie presa, mass-media sau, mai corect, *crossmedia*. Manipularea în sfera militară se mai manifestă și în arta, iscusința militară de mascare. Profesorul universitar, doctor Emil-Victor Chețe, în *Cuvânt-înainte* la lucrarea doctorului Costinel Nițu, afirmă că „Problematika organizării și pregătirii în domeniul mascării constituie o direcție de cercetare științifică permanentă, aflată în atenția tuturor armatelor moderne” [15, p. 5]. Mascarea de fapt este o manipulare necesară tuturor celor care se află în conflicte militare sau război cu unul sau mai mulți adversari pentru a-și asigura sau crește nivelul necesar de securitate atât pentru cei ce luptă, cât și pentru propria populație pașnică. Detaliat, în aspect istoric și contemporan, despre mascare scrie doctorul în științe Costinel Nițu în lucrarea *Mascarea între trecut și viitor* [15].

Domeniul militar, ca și toate celelalte menționate de noi, nu este, după cum am văzut, „neutru”, indiferent de manipulare, fie aceasta manipulare constructivă sau negativă. În privința ambelor noi ne-am creat o proprie opinie și le-am dat propriile definiții. Manipularea poate fi dezirabilă, chiar și cea distructivă și nu numai cea constructivă? Depinde de domeniu sau sfera de manifestare a acestora. Ambele sunt dezirabile în sfera militară, or militarii trebuie să fie la curent nu numai cu manipulările constructive, dar și cu cele distructive. Pentru ce? Pentru a le putea combate și pentru a le folosi în interesul populației și al propriilor forțe armate. Ambele sunt necesare filosofiei și artei, parțial și în domeniul ocrotirii sănătății și al medicinei, ca și în alte sfere. Toate cele afirmate mai sus se înscriu în limitele ecosofiei sau înțelepciunii ecologice ca filosofie a supraviețuirii și securității omului, a societății și a naturii terestre [16], deci a noii filosofii contemporane.

CONCLUZII

Manipularea poate fi constructivă și distructivă. În funcție de sfera sau domeniul manifestării dezirabile, pot fi și manipulări distructive.

Manipularea este inerentă omului din toate timpurile. Reprezintă prin sine un fenomen uman și social. Rudimentar, ceva asemănător cu ea, găsim și în lumea naturală, unde aceasta poate fi o formă de mai bună acomodare la condițiile mediului natural, în primul rând. Posibilitatea de dispariție a manipulărilor distructive sau negative depinde de gradul de avansare, pe calea umanismului și a democrației, a omului și a societății umane.

Cele expuse mai sus se încadrează pe deplin în noua filosofie – ecosofia sau înțelepciunea ecologică, ca filosofie a supraviețuirii, securității și dezvoltării durabile a omului, societății și a mediului ambiant terestru.

REFRINTE BIBLIOGRAFICE:

1. DEX. Editura Univers Enciclopedic, Academia Română, București, 2009, 1230 p.
2. Breban Vasile. Dicționar general al limbii române. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987, 1156 p.
3. Popescu Leontin. Suferința între practica medicală și actul moral // Sănătatea, Medicina și Bioetica în societatea contemporană: Studii inter și pluridisciplinare. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. 16-17 noiembrie 2018. Centrul Editorial-Poligrafic Medicina. Chișinău, 2018, pp. 27-37.
4. Țirdea Teodor N. Fenomenul „gender” în vizorul bioeticii sociale: analiză teoretico-metodologică. // Sănătatea, Medicina și Bioetica în societatea contemporană: studii inter și pluridisciplinare. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. 16-17 noiembrie 2018. Centrul Editorial-Poligrafic Medicina. Chișinău, 2018, p. 8-16.
5. Федотова В.Г. Федотова Н.Н. Возраст. // Вопросы философии, №12, Москва, 2016, с. 42-52.
6. Cioculescu Șerban Filip. De la neîncredere și teamă la cooperare și parteneriat. România și Ucraina după Euromaidan și anexarea Crimeii de către Rusia. // Monitor Strategic. Revistă de studii de securitate și apărare, №1-2, București, 2015, p. 16-28.
7. Глисон Грегори. Ревизионистское вмешательство Москвы на Украине разрушило сложившийся мировой порядок. // Securitate prin cooperare. Revista Asociației „George C. Marshall” din Republica Moldova, №9, Chișinău, 2015, p. 9-19.
8. Țîbrigan Nicolae. Un an de la anexarea Crimeii. Justificările și argumentele Kremlinului // Securitate prin cooperare. Revista Asociației „George C. Marshall” din Republica Moldova, №9, Chișinău, 2015, p. 32-40.

9. Parlamentul European. Raport referitor la situația militară strategică din bazinul Mării Negre în urma anexării ilegale a Crimeii de către Rusia (2015 / 2036 (INI)) Comisia pentru afaceri externe. // Monitor strategic. Revistă de studii de securitate și apărare № 1-2, București, 2015, p. 87-94.
10. Andrei Covrig. Roata morții în Ucraina.// Securitatea prin cooperare. Revista Asociației „George C. Marshall” din Republica Moldova, №9, Chișinău, 2015, p. 53-57.
11. Cebotari Svetlana. Interesele geopolitice ale Federației Ruse în spațiul est-european. Monografie. Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”. Chișinău, 2016, p. 263.
12. Amititeloaie Alexandru. Studii nonconformiste de drept constituțional. Editura Denaster, Iași, 2018, p. 390.
13. Roceanu Ion (coordonator). Dezastrele naturale și efectele asupra populației. Editura Universitară, București, 2008, p.149.
14. Strimbeanu Victor. Strategie pentru viitorul României. Editura Militară, București 2015, p. 239.
15. Nițu Costinel. Mascarea între trecut și viitor. Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013, p. 186.
16. Sîrbu Ion. Noua filosofie și securitatea. // Revista Militară №1 (19), Chișinău, 2018, p. 52-61.